

Zbiór Orzeczeń

Sprawa C-283/21

VA

przeciwko

Deutsche Rentenversicherung Bund

(wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen)

Wyrok Trybunału (druga izba) z dnia 22 lutego 2024 r.

Odesłanie prejudycjalne – Zabezpieczenie społeczne pracowników migrujących – Rozporządzenie (WE) nr 987/2009 – Artykuł 44 ust. 2 – Zakres stosowania – Renta z tytułu całkowitej niezdolności do pracy – Obliczanie – Uwzględnienie okresów przeznaczonych na wychowywanie dziecka ukończonych w innym państwie członkowskim – Stosowanie – Artykuł 21 TFUE – Swobodne przemieszczanie się obywateli – Wystarczający związek między tymi okresami przeznaczonymi na wychowywanie dziecka a okresami ubezpieczenia ukończonymi w państwie członkowskim zobowiązanym do wypłaty świadczenia rentowego

1. *Pytania prejudycjalne – Dopuszczalność – Granice – Pytanie mające na celu wykładnię art. 44 rozporządzenia nr 987/2009 – Brak zastosowania tego przepisu w sporze rozpatrywanym w postępowaniu głównym – Brak niezbędności dokonania wnioskowanej wykładni dla rozstrzygnięcia tego sporu – Niedopuszczalność (art. 267 TFUE; rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady: nr 883/2004, art. 87 ust. 3; nr 987/2009, art. 44 ust. 2, art. 93)*

(zob. pkt 33, 36–38)

2. *Obywatelstwo Unii – Prawo do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich – Renta z tytułu całkowitej niezdolności do pracy – Obowiązek uwzględnienia, dla celów przyznania tej renty, okresów przeznaczonych na wychowywanie dziecka, ukończonych w drugim państwie członkowskim – Osoba, która ukończyła okresy ubezpieczenia wyłącznie w państwie członkowskim zobowiązanym do wypłaty świadczenia rentowego – Nieodprowadzanie w tym ostatnim państwie członkowskim składek przed tymi okresami przeznaczonymi na wychowywanie dziecka i bezpośrednio po nich – Brak wpływu na obowiązek uwzględnienia wspomnianych okresów [art. 21 TFUE; rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 883/2004, art. 1 lit. t)]*

(zob. pkt 46–49, 52–55; sentencja)

Streszczenie

Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (wyższy sąd społeczny Nadrenii Północnej-Westfalii, Niemcy) zwrócił się do Trybunału z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w celu uzyskania wyjaśnień dotyczących wykładni art. 21 TFUE w sporze w postępowaniu głównym dotyczącym nieuwzględnienia przez zakład ubezpieczeń emerytalno-rentowych przy obliczaniu wysokości renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy okresów przeznaczonych na wychowywanie dziecka ukończonych przez uprawnioną do tej renty w innym państwie członkowskim.

VA jest obywatelką niemiecką, która w latach 1962–2010 mieszkała w Niderlandach, w pobliżu granicy z Niemcami.

Po ukończeniu w lipcu 1980 r. kształcenia zawodowego w Niemczech nie wykonywała ona żadnej działalności zawodowej w tym państwie członkowskim ani w Niderlandach.

W okresie od dnia 15 listopada 1986 r. do dnia 31 marca 1999 r. VA ukończyła okresy przeznaczone na wychowywanie dwójki swoich dzieci bez wykonywania działalności zawodowej (zwane dalej „spornymi okresami”). W owym okresie nie odprowadzała ona składek do niemieckiego ustawowego systemu ubezpieczenia emerytalno-rentowego.

Między kwietniem 1999 r. a październikiem 2012 r. VA wykonywała w Niemczech pracę niepodlegającą obowiązkowemu ubezpieczeniu. Od października 2012 r. wykonywała w tym państwie członkowskim, do którego przeprowadziła się w 2010 r., pracę najemną, z tytułu której odprowadzała składki do niemieckiego ustawowego systemu ubezpieczenia emerytalno-rentowego.

Od marca 2018 r. powódka w postępowaniu głównym pobiera od Deutsche Rentenversicherung Bund (federalnego zakładu ubezpieczeń emerytalno-rentowych) rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Przy obliczaniu wysokości tej renty ów zakład, oprócz okresów, w których VA opłacała składki do niemieckiego ustawowego systemu emerytalno-rentowego, uwzględnił okresy jej kształcenia zawodowego w Niemczech oraz dwumiesięczny okres zatrudnienia ukończony w 1999 r., lecz odmówił uwzględnienia spornych okresów.

VA zaskarżyła tę odmowę do sądu. Jej skarga została oddalona w pierwszej instancji, wobec czego wniosła ona apelację do sądu odsyłającego.

W tym kontekście sąd odsyłający postanowił zwrócić się do Trybunału z pytaniami prejudycjalnymi, w których dąży on w istocie do ustalenia, czy w sytuacji, gdy osoba uprawniona do renty nie spełnia warunku wykonywania pracy najemnej lub pracy na własny rachunek określonego w art. 44 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009¹, art. 21 TFUE, rozpatrywany w świetle orzecznictwa wynikającego z wyroku z Reichel-Albert², nakłada na państwo członkowskie

¹ Kwestię uwzględniania okresów przeznaczonych na wychowywanie dziecka reguluje art. 44 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. 2009, L 284, s. 1; sprostowania: Dz.U. 2016, L 288, s. 58).

² Wyrok z dnia 19 lipca 2012 r., Reichel-Albert (C-522/10, EU:C:2012:475). W wyroku tym Trybunał orzekł, w kontekście sytuacji osoby, która tymczasowo zamieszkiwała w państwie członkowskim innym niż państwo jej pochodzenia, że art. 21 TFUE należy interpretować w ten sposób, że nakłada on na właściwą instytucję państwa pochodzenia obowiązek uwzględnienia, dla celów przyznania emerytury, okresów przeznaczonych na wychowywanie dziecka, ukończonych w innym państwie członkowskim, tak jak gdyby okresy te zostały ukończone na jego terytorium krajowym, w przypadku osoby, która wykonywała działalność zawodową wyłącznie w tym pierwszym państwie członkowskim i która w chwili narodzin dzieci tymczasowo przestała pracować i ze względów czysto rodzinnych przeniosła miejsce pobytu do drugiego państwa członkowskiego.

zobowiązane do wypłaty tej renty obowiązek uwzględnienia okresów przeznaczonych na wychowywanie dziecka ukończonych w innym państwie członkowskim, w którym owa osoba uprawniona zamieszkiwała przez wiele lat, nawet w sytuacji, gdy nie opłacała ona składek do systemu ubezpieczenia pierwszego państwa członkowskiego ani przed tymi okresami, ani bezpośrednio po nich.

Ocena Trybunału

Stwierdziwszy, że art. 44 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009 nie ma zastosowania w sporze w postępowaniu głównym, Trybunał uznał, że w rozpatrywanej sytuacji można oprzeć się na wnioskach płynących z wyroku Reichel-Albert.

Trybunał wywnioskował, że art. 21 TFUE nakłada na państwo członkowskie zobowiązane do wypłaty rozpatrywanej renty obowiązek uwzględnienia, dla celów przyznania tej renty, okresów przeznaczonych na wychowywanie dziecka ukończonych przez zainteresowaną osobę w innym państwie członkowskim, o ile zostanie wykazane, że istnieje wystarczający związek między wspomnianymi okresami przeznaczonymi na wychowywanie dziecka a okresami ubezpieczenia ukończonymi przez tę osobę z tytułu wykonywania działalności zawodowej w pierwszym państwie członkowskim.

Istnienie takiego „wystarczającego związku” należy uznać za ustalone w przypadku, gdy zainteresowana osoba ukończyła wyłącznie okresy ubezpieczenia – z tytułu okresów kształcenia zawodowego lub działalności zawodowej – w państwie członkowskim zobowiązanym do wypłaty renty, zarówno przed ukończeniem okresów przeznaczonych na wychowywanie dziecka w innym państwie członkowskim, jak i po nim.

Trybunał stwierdził dalej, opierając się na art. 1 lit. t) rozporządzenia nr 883/2004³, który to przepis również ma znaczenie w kontekście wykładni art. 21 TFUE, że państwa członkowskie mogą przewidzieć w ustawodawstwie krajowym, że niektóre okresy życia danej osoby, w trakcie których osoba ta nie wykonywała pracy najemnej lub pracy na własny rachunek podlegającej obowiązkowemu ubezpieczeniu i w związku z tym nie odprowadzała składek, należy traktować jak „okresy ubezpieczenia” ukończone w danym państwie członkowskim.

W takim przypadku okoliczność, że zainteresowana osoba nie opłacała składek w tym państwie członkowskim w trakcie okresów traktowanych na mocy ustawodawstwa krajowego jako okresy ubezpieczenia, nie może wykluczyć istnienia wystarczającego związku między okresami przeznaczonymi na wychowywanie dziecka ukończonymi przez tę osobę w innym państwie członkowskim a okresami ubezpieczenia ukończonymi w pierwszym państwie członkowskim.

W tym kontekście wydaje się – z zastrzeżeniem ustaleń, których powinien dokonać sąd odsyłający – że w sprawie rozpatrywanej w postępowaniu głównym istnieje wystarczający związek między okresami przeznaczonymi na wychowywanie dziecka ukończonymi przez VA w Niderlandach a okresami ubezpieczenia, które ukończyła ona wyłącznie na terytorium Niemiec, zarówno przed tymi okresami przeznaczonymi na wychowywanie dziecka, odnoszącymi się do okresów, które prawo niemieckie zrównuje z okresami ubezpieczenia, jak i po tych okresach przeznaczonych na

³ W art. 1 lit. t) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. 2004, L 166, s. 1; sprostowania: Dz.U. 2013, L 188, s. 10; Dz.U. 2020, L 338, s. 18) zdefiniowano pojęcie „okresu ubezpieczenia”, które oznacza okresy składkowe, okresy zatrudnienia lub pracy na własny rachunek, tak jak je określa lub uznaje za okresy ubezpieczenia ustawodawstwo, w ramach którego zostały spełnione lub zostały uznane za spełnione, oraz wszelkie okresy traktowane jako takie, o ile są uznane przez to ustawodawstwo za równorzędne z okresami ubezpieczenia.

wychowywanie dziecka, odnoszących się do okresów zatrudnienia, i to pomimo faktu, że osoba ta nie odprowadzała składek w tym ostatnim państwie członkowskim ani przed wspomnianymi okresami przeznaczonymi na wychowywanie dziecka, ani bezpośrednio po nich.

W ocenie Trybunału w sytuacji takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym długość okresu zamieszkania zainteresowanej osoby w państwie członkowskim, w którym osoba ta poświęciła się wychowaniu dzieci, jest bez znaczenia.

W konsekwencji w takiej sytuacji państwo członkowskie zobowiązane do wypłaty rozpatrywanej renty nie może pominąć okresów przeznaczonych na wychowywanie dziecka z tego tylko powodu, że okresy te zostały ukończone w innym państwie członkowskim, gdyż stawałoby to w mniej korzystnej sytuacji jego obywateli, którzy skorzystali ze swobody przemieszczania się, i naruszało tym samym art. 21 TFUE. W związku z tym na gruncie tego postanowienia państwo członkowskie zobowiązane do wypłacenia tej renty ma obowiązek uwzględnienia, do celów jej przyznania, owych okresów przeznaczonych na wychowywanie dziecka, mimo że osoba ta nie opłacała składek w tym pierwszym państwie członkowskim przed tymi okresami przeznaczonymi na wychowywanie dziecka ani bezpośrednio po nich.